

ધોરણ : 7

ગુજરાતી

પુનરાવર્તન - 4

Sem : 2

પ્રશ્ન: 1 નીચેની કાવ્યપંક્તિઓ પૂર્ણ કરો :

(1) મોરપીંછમાં.....

.....સવાર છે જુ.

રાતી

.....સવાર છે જુ.

વાદળ.....

....સોના જેવી સવાર છે જુ.

ઉત્તર

મોરપીંછમાં ફરફર ફરકી,

સોના જેવી સવાર છે જુ.

રાતી હથેલીઓમાં છલકી,

સોના જેવી સવાર છે જુ.

વાદળ વાદળ રંગે ઢળતી,

સોના જેવી સવાર છે જુ.

પ્રશ્ન: 2 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો :

(1) દરબારે સિંહની સારવાર કેવી રીતે કરી?

ઉત્તર: દરબાર માત્રા વાળાને પશુઓ પ્રત્યે અપાર પ્રેમ હતો. તેઓ નદીની ઊંચી ઊંચી લેખડો ઉત્તરીને સિંહ પાસે ગયા. એમણે તેના જ્ઘમ સાફ કર્યો અને વનસ્પતિનાં પાંદડાં વાટી તેના જ્ઘમ પર પાટા બાંધ્યા. પછી તેમણે સિંહના શરીર પર શીતળ જળનો છંટકાવ કર્યો. દરબારે થોડા દિવસ સુધી આ રીત સિંહની ઊભા પગે સેવા કરી. એમની સેવાથી સિંહ સાજો થઈ ગયો.

(2) જુવરામ રંગલાને કઈ શરત રાખવાનું કહે છે?

ઉત્તર: જુવરામ રંગલાને આ શરત રાખવાનું કહે છે :

'જો અમે જૂઠા ઠરીએ તો તને સો રૂપિયા આપીએ
અને જો તું જૂઠો ઠરે તો તારી પાસેથી સો રૂપિયા
અમે લઈએ.'

(3) પનઘટ પરનાં બેડાં સૂર્યપ્રકાશથી ચળકી ઉઠ્યાં
છે.' - આ ભાવ દર્શાવવા કાવ્યમાં કવિએ કઈ
પંક્તિ વાપરી છે?

ઉત્તર: 'પનઘટ પરનાં બેડાં સૂર્યપ્રકાશથી ચળકી
ઉઠ્યાં છે.' - આ ભાવ દર્શાવવા માટે કવિએ
નીચેની પંક્તિ વાપરી છે : 'પનઘટ પર બેડાંમાં
ઝબકી, સોના જેવી સવાર છે જુ.'

(4) ધનપાલ શેઠે મોટી વહુને ઘરની સાફ્સૂફીનું કામ
કેમ સોંખ્યું?

ઉત્તર: ધનપાલ શેઠે મોટી વહુને ઘરની સાફ્સૂફીનું કામ
સોંખ્યું, કારણ કે મોટી વધુ ઉછાંછળી અને
છીછરી બુદ્ધિની હતી. સસરાએ સાચવવા
આપેલા ડાંગરના દાણાનો મર્મ સમજ્યા વગર
તેણે દાણા ફેંકી દીધા હતા.

(5) સાચા શૂરવીરનાં લક્ષ્ણો જણાવો.

ઉત્તર: સાચો શૂરવીર દાન આપવામાં મોખરે રહે છે,
યુદ્ધમાં એકલો ઝૂંમે છે તેમજ જગતની
નિંદા પણ એકલો સહન કરે છે.

પ્રશ્ન: ૩ નીચેનાં વિધાનોનાં કારણો આપો :

(૧) સિંહ નદીના કાંઠે બે-ત્રણ દિવસ સુધી બેસી રહ્યો.

ઉત્તર: સિંહ મગરને મારીને, સિંહણાના મોતનો બદલો
લેવા માગતો હતો. તથી તે મગરને મારવાની
તક જોતો નદીના કાંઠે બે-ત્રણ દિવસ સુધી
બેસી રહ્યો.

(2) સોમનાથે આપેલો કાગળ જીવરામ ભટ વાંચવાની ના પાડે છે.

ઉત્તર: જીવરામ ભટ રતાંધળા છે. તે રાત્રે દેખી શકતા નથી. તે મિશ્યાલિમાની હોવાથી હકીકત છુપાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. તેથી સોમનાથે આપેલો કાગળ આંધળા વાંચી શકે તેવા અક્ષર હોવાનું બહાનું કાઢીને તે વાંચવાની ના પાડે છે.

(3) ગંગા જીવરામ ભટને જુણા કહે છે.

ઉત્તર: ગંગાએ ત્રણ આંગળીઓ બતાવીને જીવરામ ભટને પૂછ્યું હતું કે કેટલી આંગળીઓ છે? ત્યારે જીવરામ ભરે પાંચ આંગળીઓ છે તેવો ઉત્તર આપ્યો હતો. તેથી ગંગા જીવરામ ભટને ‘જુણા’ કહે છે.

(4) ધનપાલ શેઠ દીકરાઓની વહુઓની પરીક્ષા લીધી.

ઉત્તર: દીકરાઓની વહુઓ ચાલાક અને ઘરરખુ છે કે નહિ, એ જાણવા માટે ધનપાલ શેઠ વહુઓની પરીક્ષા લીધી.

(5) બીજા દીકરાની વહુ ડાંગર ફોલીને દાણા ખાઈ ગઈ

ઉત્તર: બીજા દીકરાની વહુ જરાક લાગણીવાળી હતી પણ લહેરી હતી. તે સસરાએ આપેલા ડાંગરના દાણા પ્રસાદી માની ફોલીને ખાઈ ગઈ. તેણે વિચાર્યુ કે સસરા માગશે ત્યારે કોઠીમાંથી લઈને પાછા આપી દેવાશે.

પ્રશ્ન: 4 નીચેના શબ્દો જોડણી સુધારીને લખો :

(1) યુક્તિ	= યુક્તિ	(2) વેકુર	= વેકુર
(3) શીરસ્તો	= શિરસ્તો	(4) પરિક્ષા	= પરીક્ષા
(5) હોશીયારિ	= હોશિયારી	(6) મંજુલ	= મંજિલ
(7) દાનેશ્વરિ	= દાનેશ્વરી	(8) બુધ્ધી	= બુદ્ધિ
(9) ધુનો	= ધૂનો		
(10) મિથ્યાભીમાન	= મિથ્યાભિમાન		

પ્રશ્ન: 5 નીચે આપેલાં પાત્રો વિશે દસ-બાર વાક્યો લખો :

(1) દરબાર માત્રા વાળા

ઉત્તર: દરબાર માત્રા વાળા જૂનાગઢથી પચીસ ગાડુ દુર
ગીરના જંગલને અડીને આવેલા મોણપરી ગામમાં
રહેતા હતા. નદીકાંઠે તેમની જમીન હતી. તે
મોટેભાગે ત્યાં જ રહેતા હતા. તે શૂરવીર હતા.
પશુઓ પ્રત્યે તેમને અપાર પ્રેમ હતો.

એકવાર નદીમાં પાણી પીવા આવેલાં સિંહ-સિંહણમાંથી
સિંહણને મગાર પાણીમાં ઝેંચી ગયો. સિંહે સિંહણના
મૃત્યુના ત્રીજા દિવસે મગારને મારી ને એનો બદલો
લીધો. સિંહ પણ લોહીલુહણ થઈ ગયો.

માત્રા વાળાએ ઘાયલ સિંહના ઘા સાફ કર્યો.
વનસ્પતિનાં પાંદેસાં વાટીને જખમ પર પાઠા બાંધ્યા.
દરબારનાં પ્રેમ અને સેવાથી સિંહ સાવ સાજો થઈ ગયો.
ત્યાર પછી તે દરબારનો મિત્ર થઈ ગયો.

(2) શેઠ ધનપાલ

ઉત્તર: શેઠ ધનપાલનું નામ દેશદેશાવરમાં ખૂબ જાણીતું હતું. એમને આંગણે લક્ષ્મીની છોળો ઉછળતી હતી. ખરચતાં ખૂટે નહિ તેટલું ધન એમની પાસે હતું. શેઠ ગણતરીવાળા હતા. એ સમજતા હતા કે ધરની રાણી આવડતવાળી ન હોય તો અફણક ધન પણ ખૂટી જાય.

શેઠ ધનપાલને ચાર દીકરા ને ચાર પુત્રવધૂઓ હતી. દીકરાઓની વહુઓ ચાલાક અને ઘરરખુ છે કે નહિ તે જણાવા શેઠ તેમની પરીક્ષા લેવાનું નક્કી કર્યું. તેમણે દરેક વહુને ડાંગરના પાંચ-પાંચ દાણા સાચવી રાખવા આપ્યા. એ પરીક્ષામાં સૌથી નાની વહુ સફળ થઈ. આથી શેઠ ઘરના કોઠારનો કારબાર તેને સોંખ્યો.

(3) જીવરામ ભટ્ટ

ઉત્તર: જીવરામ ભટ્ટ દલપતરામના 'મિશ્યાલિમાન'
નાટકનું એક અમર પાત્ર છે. જીવરામ ભટ્ટ
મનસાપુરીના રધુનાથ ભટ્ટની 20 વર્ષની રૂપવતી
પુત્રી જમનાને પરણ્યા છે. તે પંચાવન વર્ષના છે,
રતાંધળાપણાના રોગને કારણે રાત્રે તેમને કશું
દેખાતું નથી.

પોતાની નબળાઈ છુપાવી તેઓ પોતાને
બધું જ દેખાય છે એવો આડંબર કરે છે. આથી
અનેક હાસ્યાસ્પદ પ્રસંગો બને છે. તેમાં
જીવરામ ભટ્ટની માનહાનિ થાય છે. આખરે
તેમનું મિશ્યાલિમાન ઉઘાડું પડી જાય છે.

પ્રશ્ન: 6 સૂચવ્યા મુજબ કરો :

- (1) પાઠ 10 થી 20માં આવતા રૂઢિપ્રયોગો અને કહેવતોની યાદી તૈયાર કરો.
- (2) તમે લખેલા રૂઢિપ્રયોગોના અર્થ આપી વાક્યમાં તેમનો પ્રયોગ કરો.
- (3) તમે લખેલી કહેવતો સમજાવો.
- (4) તમારા લખાણની સંગ્રહપોથી બનાવો.

[નોંધ : વિદ્યાર્થી ગુજરાતી નવનીતના પાઠ 10 થી 20માં શબ્દાર્થમાં આવતા રૂઢિપ્રયોગો અને કહેવતોની યાદી કરશે અને સંગ્રહપોથી બનાવશે.]

પ્રશ્ન: 7 નીચેનાં વાક્યો કોણ બોલે છે અને કોણે કહે છે તે
લખો :

(1) ‘જીવરામ ભટુ, તમે અમને દેખો છો?’

ઉત્તર: આ વાક્ય ગંગાબાઈ બોલે છે અને જીવરામ ભટુને
કહે છે.

(2) ‘હા લાવો, શા વાસ્તે નહિ વાંચીએ?’

ઉત્તર: આ વાક્ય જીવરામ ભટુ બોલે છે અને સોમનાથને
કહે છે.

(3) ‘જો જો ભાઈઓ, સૂરદાસજી કાગળ વાંચે છે?’

ઉત્તર: આ વાક્ય રંગલો બોલે છે અને પ્રેક્ષકોને ઉદ્દેશીને
કહે છે.

(4) ‘આ કેટલાં અંગાળાં છે? કહો જોઈએ.’

ઉત્તર: આ વાક્ય ગંગાબાઈ બોલે છે અને જીવરામ ભણને
કહે છે

(5) ‘તારા જેવા ઠગ અમને જૂઠા કહે તેથી શું?’

ઉત્તર: આ વાક્ય જીવરામ ભણ બોલે છે અને રંગલાને કહે છે

પ્રશ્ન: ૪ નીચેનાં વાક્યોમાંથી કિયાપદો શોધી તેના પ્રકાર લખો :

વાક્યો

- (1) વરસાદ વરસ્યો.
- (2) ચૂલો સળગ્યો.
- (3) મયંકે ગોળ ખાધો.
- (4) યજમાન મહેમાનને જમાડે છે.
- (5) આચાર્યશ્રીએ મહેમાનને
આમંત્રણ પાઠવ્યું.

કિયાપદ

વરસ્યો

સળગ્યો

ખાધો

જમાડે છે

પાઠવ્યું

પ્રકાર

અકર્મક કિયાપદ

સકર્મક કિયાપદ

સકર્મક કિયાપદ

સકર્મક કિયાપદ

દ્વિકર્મક કિયાપદ

**પ્રશ્ન: 9 વહેલી સવારે ઊઠીને ફરવા ગયા હો, ત્યારે તમને
થયેલા અનુભવોનું પાંચ-સાત વાક્યોમાં લેખન કરો**

ઉત્તર: શિયાળાની સવારે હું ફરવા નીકળ્યો હતો. વાતાવરણમાં
ગુલાબી ઠંડી પ્રસરેલી હતી. એ ઠંડી શરીરમાં સ્કૂર્ટિ અને
ઉત્સાહ પ્રેરતી હતી. પૂર્વ દિશામાં અદભુત રંગોની છટા
સાથે સૂર્યનાં કોમળ કિરણો પથરાયેલાં હતાં. આકાશ
સુવર્ણમઢ્યું લાગતું હતું. સૂર્યપ્રકાશમાં ઝાકળબિંદુઓ
મોતીની જેમ ચળકતાં હતાં.

પ્રશ્ન: 10 નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો આપો :

- (1) દૃષ્ટય અદૃષ્ટય
- (2) જાણીતું અજાણ્યું
- (3) સંકદાશ મોકદાશ
- (4) સમજ નાસમજ, ગેરસમજ
- (5) વિદાય આગમન
- (6) યજમાન મહેમાન

પ્રશ્ન: 11 ગુરુવિરામ (:) અને અલ્પવિરામ (,)નો ઉપયોગ થયો
હોય તેવાં પાંચ-પાંચ વાક્યો પાઠ નં. 16 થી 20માંથી
શોધીને લખો :

- ઉત્તર: ગુરુવિરામ (:) (1) સ્થળ : રઘનાથ ભટ્ટનું ઘર
(2) રંગલો : દેખે છે એનો બાપ !
(3) અર્થ : ફળવાળાં જાડ નમે કે ગુણવાન માણસ નમે;
(4) ચેહ ઠરે દુઃખડાં ઠરે,
(5) ઉપનામ : સંત ખુરશીદાસ.

ઉત્તર: અલ્પવિરામ (,)

- (1) ત્યાં જઈને એમણે સિંહના જ્ખમ સાફ કર્યા,
વનસ્પતિનાં પાંદડાં વાટી જ્ખમ પર પાટા બાંધ્યા,
સિંહના શરીર પર શીતળ જળનો છંટકાવ કર્યો.
- (2) આ લો ત્યારે, તમારો કાગળ અમારે નથી વાંચવો.
- (3) વારુ, આ કેટલી અંગળીઓ છે, કહો જોઈએ.

- (4) આ દાણા સંઘરી રાખવા એ વાત તો સાચી, પણ
સંઘરેલા દાણા વખત જતાં બગડી જાય, એના
કરતાં એ દાણા ખેતરમાં વવરાવી દઉં તો કેવું?
- (5) એકલ દેતા દાન જે, એકલ ઝૂઝત જંગ, એકલ
જગનિંદા સહે, એ વીરોને સંગ.

Thanks

For watching